

İSLAM KALKINMA BANKASI'NİN DÜNYÜ, BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Sabahaddin Zaim*

Özet

İslam Kalkınma Bankası (IDB), İslam Konferansı Teşkilatının bir ihtisas organı olarak 1975 yılında fiilen kurulmuştur. Zaman içinde yavaş ancak istikrarlı biçimde büyümeye devam eden IDB Konferansın en önemli kuruluşlarından biri olmuştur. Banka kuruluşundan itibaren İslam ülkelerinin kalkınmasına ve aralarındaki iktisadi işbirliğini geliştirmesine yardımcı olmak gibi temel bir misyon üstlenmiştir. Ortaklık kurmak, çeşitli projeleri desteklemek, üyelere mali yardımda bulunmak, özel fon tahsis etmek, dış ticarete yardım etmek, teknik yardım sağlamak, eğitim hizmetleri sunmak ve araştırma projelerini desteklemek İslam Kalkınma Bankasının en önemli fonksiyonları olarak sayılabilir.

Abstract

Islamic Development Bank (IDB), has been established in 1975 as a specialized organ of the Organization of Islamic Conference (OIC). In time, IDB has continuously progressed and become one of the most important organizations of OIC. Since its establishment, IDB's basic mission is to help the development of Islamic Countries and to support the collaborative efforts among them. Establishing partnerships, supporting various projects, providing financial assistance to the members, assigning special funds, supporting foreign trade, providing technical assistance, encouraging training and education services and supporting research projects are among the fundamental functions of IDB.

* Prof. Dr., İ.Ü. İktisat Fakültesi, Emekli Öğretim Üyesi.

I.KURULUŞ:

İslam Konferansı 1969'da kuruldu. İslam Konferansı III. Zirve Konferansında temel iktisadi politikaları belirten Mekke Deklarasyonu kabul edildi (Ocak, 1981). COMCEC (ISEDAK) İktisadi Ticari İşbirliği Daimi Merkezi (Ankara) 1984'de kuruldu. OIC (ICT) İslam Konferansı 4 gruptan oluşur :

- 1.Asli organlar
- 2.İhtisas komite ve komisyonları
- 3.Yan kuruluşlar
- 4.İhtisas kuruluşları

1. Asli Organlar:

- a. Zirve Konferansı: Belirli zamanlarda toplanır. 11. konferans İstanbul'da Haziran 2004'te yapılmıştır.
- b. Dış İşler Bakanları Konferansı: Her sene bir üye ülkede yapılır.
- c. Genel Sekreterlik: Cidde'dedir.
- d. Milletlerarası İslam Adalet Divanı: Cidde'dedir. 1981'de kurulmuştur.

2. İhtisas Komite ve Komisyonları: 4 tanedir.

1. ISEDAK (İktisadi ve Ticari İşler Daimi Komitesi) Merkezi Ankara'dadır.
1. Teknoloji (Daimi Komitesi) Merkezi İslamabad'tadır.
3. Kültür ve Sosyal İşler (Daimi Komitesi) Merkezi Senegal'dedir.

3. Yan Kuruluşlar(Subsidiary): 9 adettir.

1. ICDT, İslam Ülkeleri Ticareti Geliştirme Merkezi Kazablanka-Fas
2. ICTCTR, İslam Ülkeleri, Teknik ve Mesleki Eğitim ve Araştırma Merkezi Dakka- Bengladeş
3. IRCICA, İslam Ülkeleri Sanat, Tarih ve Kültür Araştırma Merkezi, İstanbul-Türkiye

4. SERSTCIC, İslam Ülkeleri İstatistik İktisat ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi, Ankara-Türkiye

5. ICPICH, İslam Kültür Mirasını Koruma Merkezi, İstanbul-Türkiye

6. IFSTAD, İslam Ülkeleri Teknoloji Bilim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Cidde-S.Arabistan

7. İslami Dayanışma Fonu ve Vakfı Cidde- S.Arabistan

8. İslam Fıkıh Akademisi, Cidde-S.Arabistan

4. Uzman Kuruluşlar Şunlardır:

İslam Ülkeleri Haber Ajansı (IINA) Cidde, S.Arabistan

IDB (İslam Kalkınma Bankası) Cidde, S.Arabistan

Kızılay Milletlerarası İslam Komitesi, Bingazi, Libya

ISESCO (İslam Kültür Araştırma Merkezi) Rabat-Fas

ISBO Televizyon ve İlh. Merkezi Cidde, S.Arabistan

5. Yardımcı (Affiliated) Kuruluşlar şunlardır:

a. (ICCICE) İslam Odalar Birliği Karaçi, Fas

b. Gemi Sahipleri Birliği Cidde, S.Arabistan

c. Çimento Birliği, İstanbul

d. Spor Birliği Riyad

e. İslam Bankaları Birliği Kahire

f. Başşehirler Organizasyonu, Mekke

g. Okullar federasyonu, Ridad

II. KURULUŞ DEVRESİ:

İslam Konferansının 1969'da kurulmasından sonra başlayan organizasyon hareketleri içinde ihtisas organı olarak kurulan IDB,OIC'nin (IKT)'nin en önemli kuruluşlarından biri olmuştur. 1976'da Mekke'de yapılan 1.İslam İktisadı Dünya Konferansında Dr. Mohamed A.Ali IDB başkanı olarak katılmıştı. İlk tanışmamız burada oldu. Benim tebliğimde chairman olarak görev almıştı. IDB kurulurken 17 bin müracaat olmuş, bilgisayarda ve komitede elendikten sonra, başkan,

merhum Ahmet Neccar'la birlikte mülakat yapmak üzere bizi üye ülkelere gönderdi. O zaman IDB, Cidde'de eski bir saray olan ahşap bir konakta bulunuyordu. Çok az bir personeli vardı. İdari Müdür olarak, yanılmıyorsam Dağıstani bey bulunuyordu. Körfezden başladık seyahatimize. Dubai'de Lutah'ın İslam Bankası'nı ziyaretten sonra Bengladesh ve Pakistan'a geçtik.

Bu arada Dr.A. Neccar kalp kapakçığından hastalandı. Ravalpindi'de onu yoğun bakıma yatırdık. Cidde'ye haber verdik. Ben işleri bitirince, Cidde'ye döndük. Dr. M.A. Ali bizi havaalanında karşıladı ve Dr. Neccar'ı hemen oradan Londa'ya gönderdiler. İyileşirsem kendimi İslam'a adayacağım, demişti ve öyle de yaptı. Mülakata alınan elemanların bir kısmı bugün hala IDB'de hizmet yapmaktadır. Reis İstanbul'a her gelişinde Türkiye'den eleman tavsiye etmemizi ister ve bankanın staff bakımından dengeli büyümesini arzu ettiğini ısrarla tekrarlardı.

Banka böylece yavaş yavaş, fakat istikrarlı büyüdü. Dr.M.A.Ali kendini bu işe adanmıştı. 1980'lere geldiğimizde ben KAAU'de görev almıştım ve IDB ile gayri resmi irtibatımız devam ediyordu. Bu arada IRTI'nın kurulması söz konusu olmuştu ve bu işin organizasyonunu yapma görevi de sayın Korkut Özal'a verilmişti. O rapor geliştirilerek IRTI kuruldu. Başkan, Korkut Özal'ı IRTI'nın başına geçirmek istiyordu. Fakat bu arada K.Özal hem trafik kazası geçirmiş, hem de göz altına alınmıştı, yurt dışına çıkamıyordu. Bu arada IRTI'nın başına vakaleten Dr. Hıbsi atanmıştı. KAAU'ın Rektör Yrd.Dr. Hıbsi "ben eğitimciyim, Bankadan anlamama" diyerek KAAU rektörü Dr. Zubeir'den yardım istedi. Ben de orda hocayım. IRTI'nın kurulması için gayri resmi yardıma başladık. Müdürlerden (4 Müdür) hiç olmazsa biri Türk olsun dendiği için bizden isim istendi ve biz de KAAU'de arkadaşlarla istişareden sonra N.Yalçıntaş, Ekrem Pakdemirli ve Kemal Varol'un isimlerini verdik.

Sonunda Sayın Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş alındı, IRTI Araştırma Dairesi'nin başına getirildi. Filistinli Sami Hamud da Eğitim Dairesinin başına geldi. Başkan, asil müdürlüğü boş tutuyor ve K.Özal'ı bekliyordu. Bu arada Hıbsi ayrıldı. Yalçıntaş, IRTI Müdürlüğüne vekalet ederken, İstanbul'da uzman imtihanı yaparak yeni elemanlar aldı. Bunlar arasında Abdullah Gül, Emin Çarıkçı, Abdulkadir Şartıroğlu ve Suat Öksüz de bulunuyordu. IDB'ye de Türkiye'den

kıymetli elemanlar alınmıştı. Nihayet K.Özal serbest bırakılınca Cidde'ye geldi ve IRTI'ye müdür oldu. Bir süre sonra da T.Özal Başbakan Yrd. Olarak IDB'yi ziyarete geldi.

1981'de Taif'te Mekke'de yapılan 3.zirve toplantısına Türkiye'den Ulusu Paşa katıldı. Pakistan başkanı Ziya-ül Hak, Bengladesh Başkanı Ziyaurrahman ile Bülent Ulusu Paşa üç asker yan yana Mekke'de Cuma namazı kıldılar. Bu toplantı sonunda meşhur Mekke Deklarasyonu ilan edildi ve İKT'nin İktisadi Stratejisi belirlendi. On sektöre öncelik verildi ve bunların gerçekleşmesinde IDB'ye de önemli fonksiyonlar yüklendi. 1984'de Kazablanka toplantısında Ziyaül Hakk'ın teklifi ile Kenan Evren Paşa ISEDAK başkanlığına getirildi ve ilk İsedak toplantısı 1984'te İstanbul'da İhlamur'un ilerisindeki Ortadoğu Sanayi Ticaret sergi merkezinde (OTİM) toplandı. 1984'ten itibaren her sene yapılan ISEDAK Konferansı, İzleme Toplantısı, Uzmanlar Toplantısı ve özel konulu Bakanlar Toplantılarına IDB daima aktif görevler alan önemli bir kurum olarak katıldı. IDB,İKT içinde kurulan 20'yi aşkın kuruluş içinde en başarılı ve en güçlü olan kuruluştur. Kuruluşundan bu yana aynı başkanın başkanlığında - arada 2 yıllık bir devre hariç- istikrarlı bir yönetimle idare edilmiştir.

III. IDB'NİN İKT İÇİNDEKİ YERİ: Uzman Kuruluş Statüsündedir.

IV. BANKANIN KURULUŞU: 18 Aralık 1973'de Niyet Anlaşması ile Cidde'de atılan adımla başlamış, 10 Ağustos 1974 Dış İşl. Bak. Konferansı tarafından onaylanmış ve 20 Ekim 1975'te fiilen kuruluşu tamamlanmıştır.

V. GAYESİ: İslam ülkelerinin kalkınmasına ve aralarındaki iktisadi işbirliğini geliştirmesine yardımcı olmaktır.

VI. FONKSİYONLARI:

- Ortaklık kurmak,
- Projeler ve teşebbüslere ödünç vermek (4.2 milyar İD),
- Üyelere mali yardım yapmak,
- Özel fon tahsis etmek,
- Yatırım Fon'u tesis etmek,

- Mevduat kabul etmek ve fon üretmek,
- Dış Ticarete yardım etmek (8.8 ithalat+0.3 ihracat toplam=9.1 milyar İD),
- Teknik yardım sağlamak,
- Eğitim,
- Araştırma yapmaktır.

Üyelik : 1973'te 18 üye niyet anlaşmasında bulundu.

1975'te 23 üye, 1978'de 34, 1992'de 44, 1999'da 53, 2004'te 56 üyesi oldu.

1. VII. ORGANİZASYON:

Genel Kurul: Maliye Bakanlarından oluşur.

İdari Heyeti: 13 kişidir. (7'si tayinle, 6'sı seçimle gelir). Türkiye daimi üyedir.

Reis, idare heyeti başkanıdır, 3 muavini vardır.

VIII. SERMAYE: 8.1 milyar İslam Dinarıdır (3 Mart 2003).

IX. YAPILAN İŞLER:

2002-2003 dönemi itibariyle:

Proje finansmanı:	5.7 milyar İD (İslam Dinarı)
Teknik Yardım :	9.7 milyar İD (İslam Dinarı)
TOPLAM Ticari Finansman:	10.8 milyar İD (İslam Dinarı)
İthalat:	11.7 milyar İD.
İhracat:	0.546 milyar İD.
Vakıf Fonu:	400 milyon İD.

Türkiye'ye IDB tarafından 1 Ocak 1976 yılından 3 Mart 2003 tarihine kadar sağlanan imkanlar:

- 1- Toplam proje finansmanı : 575 milyon İD veya 737 milyon \$ US
- 2- Teknik Yardım: 3,25 milyon İD veya 4,19 milyon \$ US

3- Toplam Ticari Finansman: 2,001 milyon İD veya 2,598 milyon \$ US

4- Özel Yardım İşlemleri: 17,26 milyon İD veya 20,71 milyon \$ US

5- Genel Toplam: 2,596 milyon İD veya 3,360 milyon \$ US

YAPILAN İŞLERİN TEFERRUATI:

1. PROJE FİNANSMANI:

Ödünç ve ortaklık ile başladı. Kara katılma, Kiralama (1983'te) ve taksitli satış (1987'de) eklendi.

2. TEKNİK YARDIM:

Ödünç ve bağış yoluyla projeleri desteklemektir. Teknik yardım, özel yardım hesabından ödenir. Fakir ülkelere öncelik verilir. Genellikle projelerin hazırlanmasına, fizibilite hesaplarının yapılmasına yardım edilir.

3. İTHALATIN FİNANSMANI:

En önemli faaliyet koludur. Üyelerin iktisadi işbirliğine yardımcı olur. Bu yolla banka kısa vadede kullanamayacağı kaynaklarla üyelerin kısa vadeli ihtiyaçlarını karşılar.

4. YATIRIM HESABI FONU: (İslamics Bank Portfolio):

IDB ve diğer İslam Bankalarının ortaklık ve kiralama yoluyla üyeler arası iktisadi işbirliğine yardımcı olur.

5. UZUN VADELİ FİNANSMAN:

1988'de başladı. İsteyen üye katılır. İthalatın finansmanı programını takviye eden bir ek sistemdir. Gaye, üyeler arasında yeni kalemlerin alınıp satılmasını sağlamaktır. (non-traditional goods) Katılan üyelerin 6 ila 60 aya vadeli ihracatını finanse eder.

6. FAKİR ÜLKELERE ÖZEL YARDIM FONU: 1979'da başladı.

Teknik yardım yapılır. Faizsiz borç verilir. Borçlar 3-7 yıl ödemesiz olur. Geri ödeme 15-25yılıda yapılır. Bu fondan şu yardımlar yapılır:

- Eğitim ve Araştırma,
- Tabii afetlerde yardım,
- İslami davayı teşvik,
- Azınlık İslam Cemaatlerine yardım (eğitim, sağlık konularında).

7. ESKİ SOVYET CUMHURİYETLERİNE VE DOĞU AVRUPA'YA YARDIM

Eğitim, yardım projeleri: Kuran Kursları...vs. yolu ile yapılır.

IX. BANKANIN GELİRLERİ:

(Leasing) Kiralama,

(Installment Sale) Taksitli Satış ve

(Foreign Trade) Dış Ticaretin Hepsine Mark-Up (Komisyon ve Hizmet Bedeli)

uygulanır.

XI. ISEDAK İLE İLGİLİ NOKTALAR:

Ziraat, sanayi, ilim-teknoloji, ticaret, ulaşım, haberleşme ve enerji sahalarında IDB'ye görev verilmiştir. IDB dış ticareti finanse edecek ve INFORMATION NETWORK'un kurulmasını sağlayacaktı. (OICIS-NET) Bu saha fazla gelişemedi. Halbuki çok önemlidir.

IRCICA ile Ankara'daki SESRTRIC'i de başarılı kuruluşlar arasında sayabiliriz. Ne var ki onların mali imkanları sınırlı bulunmaktadır. IRTI; IDB içinde kurulan IRTI eğitim ve araştırma sahasında güzel çalışmalar yapmıştır. 1975'te Cidde'de faaliyete geçmiş olan "İslam Kalkınma Bankası" içinde 1981(1401 h.)de İslami Araştırma ve Eğitim Merkezi" Islamic Research and Training Institute" (IRTI) kurulmuştur. Bu enstitü araştırma, eğitim, bilgi toplama şubelerinden oluşarak faaliyete geçmiştir. Araştırma ve eğitim bölümleri, İslam iktisadi ile ilgili muhtelif konularda araştırmalar yaptığı gibi muhtelif İslam üniversiteleri veya kurumları ile işbirliği halinde, bu yöndeki

faaliyetleri, finansmanını sağlayarak teşvik etmiştir. Bunların içinde başlıcaları şunlardır:

1. Workshop faaliyetlerini düzenlemek ve misafir konuşmacılar davet etmek,
2. İslam iktisadı ve bankacılığı ile ilgili dergi ve bültenler çıkarıp yayınlamak,
3. Belli başlı konularda tebliğler ve monografi serileri yayınlamak,
4. Merkezde ve diğer ülkelerde konferans ve seminerler düzenlemek,
5. İlim adamlarının mübadelesini temin etmek,
6. Hizmete dönük talim ve eğitim faaliyetlerini organize etmek,
7. Doktora için ve doktora sonrası olmak üzere genç Müslüman iktisatçılara ve ilim adamlarına burslar vermek,
8. Ekalliyet halinde yaşayan Müslümanların çocuklarına Müslüman ülkelerde eğitim bursları vermek,
9. Dünyada İslam İktisadı ve bankacılığı sahasında eserleri veya hizmetleriyle ün yapmış tanınmış kişilerden veya kurumlardan her yıl jürilerce seçilecek iki kişiye veya kurula bir dünya ödülü vermek ve onların eserlerini yayınlamak. IRTI'nın faaliyetleri arasında birinin burada zikredilmesinde fayda vardır. IRTI Pakistan'da İslamabad şehrinde bulunan Milletlerarası İslam Üniversitesi (IIU) ile işbirliği yaparak 22 Ağustos-03 Eylül 1987'de Üniversite hocaları için bir İslam İktisadı Semineri düzenlenmiştir. 14 ülkeden hocaların katıldığı bu seminerde 6 konu işlenmiştir:
 - a. İslam İktisadına Giriş
 - b. İslam Hukukuna Giriş
 - c. İslam İktisadi Sistemi
 - d. Mikro İktisat
 - e. Makro İktisat
 - f. Para ve Maliye Politikaları

Yine bu cümleden olmak üzere IRTI tarafından Karaçi'de "Zekat Uygulaması" (Zekat management) adı altında bir toplantı yapılmış, muhtelif ülkelerden gelen tatbikatçılara konuyla ilgili konferanslar verdirilmiş ve muhtelif İslam ülkelerindeki zekat uygulamaları tartışılmıştır. IRTI, Ürdün'ün Amman şehrinde bulunan El-beyti Vakfı ile işbirliği halinde İslam iktisadının gelişmesi ve araştırma faaliyetleri konusunda 1988'de milletlerarası bir seminer düzenlemiştir. İslam iktisadı ve bankacılığı sahasındaki fikri ve akademik faaliyetlerin hızla gelişmesi, dünyanın çeşitli yerlerinde birçok kurum ve müessesenin tesisine ve gelişmesine yol açmıştır. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

1. Pakistan'da İslamabad'da "Pakistan milletlerarası İslam Üniversitesi" (International Islamic University-IIUP) kurulmuştur. Buraya bağlı olarak bir İktisat Fakültesi ve "Milletlerarası İslam İktisadi Enstitüsü" teşkil edilmiştir. Ayrıca İslamabad'da kurulu "The Institute of Policy Studies" de bu sahada çalışmalar yapmıştır.
2. Malezya'da Kuala Lumpur'da ikinci bir "Milletlerarası İslam Üniversitesi" kurulmuştur. Bu üniversite Malezya Hükümeti'nin yakın ilgisi sayesinde (Bakan Enver İbrahim Bey'in başkanlığında) hızlı bir gelişme kaydetmiştir.

İslam Kalkınma Bankası tarafından finanse edilmek suretiyle Afrika'da 1984'de Nijer ve 1988'de Uganda'da olmak üzere 2 İslam Üniversitesi kurulmuştur.

IDB'nin geliştirdiği prototip esas alınarak özel islam bankaları üye ülkelerde kurulmuştur. 2004'te Türkiye'de 5 ÖFK vardır. Al-Baraka, Kuveyt-Türk, Family, Asya ve Anadolu Özel Finans Kurumları. ÖFK'ların sayısı: Dünyada toplam olarak 75 ülkede 237'ye yükselmiştir. Bir süre hızlı gelişme kaydedildikten sonra bir durgunluğa girildi. Genel olarak şu sebepler üzerinde durulabilir:

1. Toplum modelinin teorik yapısı üzerindeki çalışmalar henüz eksikti. İslam iktisadı modelinin gerek ideal yapısı, gerek intikal dönemi yapısı itibariyle tam bir mutabakat sağlanamadı.
2. Teorik modellerde tam bir mutabakat olmayınca, uygulama modelleri de tam olarak gelişemedi.
3. En önemlisi bu modelleri uygulayacak güzel insan modeli, hem keyfiyet, hem de kemiyet itibariyle yeterli değildi.

4. Bu sebeple uygulamalarda, aksaklıklar, eksiklikler olmakta, bu noksanlıklar hem yöneticilerde, hem de muhatap olan müşterilerde görülmektedir.

5. Devletlerin siyasi irade zaafı bu oluşumların hızını kesmektedir.

6. Bu sebeplerle özel finans kurumları teori ve tatbikatta milli ve milletlerarası çapta bir hamle yaptıktan sonra, yukarıda belirtilen sebeplerle bir durgunluk dönemine girmiştir. Bu sonuçta, İslam ülkelerinin son beş yılda içine düştüğü siyasi çözülme ve iktisadi durgunluğun da tesiri görülmektedir.

Özel finans kurumlarının (İslam Bankasının) iktisadi kalkınma ile olan münasebetlerinde önem arz eden hususlar şöyle belirtilebilir:

1. Özel finans kurumlarının esas özelliği mudarabe fonksiyonudur. Bu fonksiyonu yerine getiren bir kurum teşebbüsün riskine ortak olduğu için, müteşebbisin finansal riskini faizli bankacılığa nazaran azaltmaktadır. Bu tutum faizlerin yükseldiği ve finansal riskin arttığı ortamlarda, müteşebbisin yatırım meylini artırma açısından kalkınmaya pozitif etki yapar.

2. ÖKF, teşebbüsün riskine katıldığı için tercihini yaparken, iktisaden güçlü ve mali karşılığı olan müesseseyi değil projesi verimli, rantabl ve feasil olan işletmeyi tercih eder; Bir finansçıdan ziyade bir yatırımcı gibi davranır. Bu da yatırımlarda verimi artırıcı tesir yapar.

3. Bu husustaki tartışmalarda, mudarebede kar haddinin belli olmayışının, yatırımcıya menfi tesir yapacağı ve proje değerlendirme masraflarının karı azaltacağı gibi itirazlar ileri sürülmüşse de tatbikatta bunu doğrulayan sonuçlar tespit edilememiştir. Teorik olarak da gelişmekte olan ekonomilerde, bugünkü intikal döneminde devamlı bir enflasyon hüküm sürdüğünden, enflasyonist ortamda, yukarıda belirtildiği gibi riskin paylaşılması, müteşebbisin riskini azaltmaktadır.

4. İşletme seviyesinde proje masrafları olsa bile, makro seviyede verim artırıcı faydası itibariyle, mahzurunu giderir. Hem kurumun, hem mudi'nin iktisadi konulara bakış tarzı farklıdır. Amaç sadece maksimum kar değil, iktisadi büyümeyi hızlandırmak ve gelir dağılım dengesini muhafaza etmektir.

5. ÖKF'da hedef, mahdut zenginlerin bankayla münasebetlerini geliştirmek yerine tabandaki büyük kütlenin küçük tasarruflarını kuruma çekerek, kalkınmanın tabandan başlamasını ve tabana yayılmasını sağlamak olmalıdır. Bunun için halkın psikolojisini değiştirerek moralini yükseltmek, iktisadi imkan ve kaynakları arttırmak, bu kaynakları kalkınmaya yöneltecek müesseseleri kurmak, bütün bu işlemleri "toplum kalkınması" modeli çerçevesinde küçük mahalli yerleşim birimlerinde gönüllü kuruluşlarca gerçekleştirmenin yolunu aramak lazımdır. Hedef, tüketim toplumu yerine üretim toplumu zihniyetini yerleştirmektir. Bunlar sağlandığı ölçüde ÖFK modeli iktisadi kalkınmada önemli pozitif rol oynar.

6. Metod olarak ÖFK tarafından meselenin daha makro planda ele alınması için proje değerlendirmelerinde klasik ve geleneksel "yatırım-proje planlaması" yerine belirli sektörler ve belirli bölgelerde "başarılı program planlaması"na yönelinmesi uygundur. Bu takdirde sadece belli bir yatırım için, araştırmalarla yetinilmeyip bir programın gerçekleştirilmesi için dış çevrenin disiplinler arası bir metodla incelenmesi uygun olur.

7. Özel finans kurumlarının kalkınmadaki tesirini arttırmak için bu kurumlar arasında işbirliğini, milletlerarası olarak muhtelif bazlarda gerçekleştirmek icap eder. İslam Kalkınma Bankası ve İslam Bankalar Birliğinin bu husustaki işlevlerini arttırmak gerekir.

8. Bu cümleden olarak IDB (İslam Kalkınma Bankası) üye ülkelerdeki resmi ve özel sermaye kaynaklarını, IDB'de toplayarak bir aracı kurum sıfatıyla gelişen ülkelerdeki yatırımlara kanalize etme fonksiyonunu üstlenebilir.

9. Muhtelif mahalli ÖFK kaynakları IDB vasıtasıyla birleştirilip büyük yatırım projelerinde değerlendirilebilir ve böylece iktisadi kalkınma hızlandırılabilir.

10. Sermaye Piyasasına katılmak ve ÖFK'lar vasıtasıyla buradaki kaynakları üretken yatırımlara yöneltmek de ÖFK'ların kalkınmadaki tesirini artırır.

Netice olarak İslam Kalkınma Bankasının (ÖFK) gelişmesi için şu tavsiyelerde bulunulabilir:

1. MUDARABE'yi geliştirme imkanlarını aramak (IDB neredeyse bir nevi Eximbank haline gelmiştir.)
2. ÖFK'ları tabana yaymaya çalışmak,
3. Özel sektörü daha fazla muhatap almak,
4. ÖFK'lar ve diğer finans kuruluşları ile işbirliği içinde üye ülkeler arası işbirliğine ve müşterek kalkınma projelerine ağırlık vermek,
5. İslami müesseselere dayalı Menkul Sermaye Piyasaları konusu üzerinde çalışmak,
6. İstanbul'da bir bölge merkezi kurmak,
7. IDB'deki (OICIS-NET) yani Information Network'u geliştirmek, Zira, bilgi çağındayız. Özel sektöre İslam ülkeleri ile ilgili bilgileri veremezsek iktisadi işbirliği gelişemez.
8. Cidde'de daimi bir sergi ve bir İslam Ülkeleri sergi ve fuarı, ticari ve sınai mamulleri teşhir merkezi açmak.

İlerisi için bu konular üzerinde düşünülmesinde fayda mülahaza edilir.

KAYNAK :

"29 IDB Annual Report", **The Islamic Development Bank**, Jeddah, Saudi Arabia, 2004